

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över promemorian Personuppgiftsbehandling i forskningsbibliotekens verksamhet (U2018/02662/F)

1. Promemorian Personuppgiftsbehandling i forskningsbibliotekens verksamhet (U2018/02662/F)

Forskningsdatautredningen (2016:04) har haft i uppdrag att utreda bl.a. de rättsliga förutsättningarna för personuppgiftsbehandlingen i Kungl. bibliotekets och i övriga forskningsbiblioteks verksamhet med anledning av EU:s dataskyddsförordning (dir 2017:29 och 2017:87). Utredningen redovisade dessa uppdrag genom promemoria som överlämnades till regeringen vid vilken tidpunkt stora delar av det omfattande lagstiftningsarbetet med anledning av EU:s dataskyddsförordning hade slutförts, bl.a. arbetet med lagen (2018:218) om kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen). Promemorian innehåller bland annat författningsförslag som avser komplettera dataskyddslagen.

Kungl. biblioteket (KB) har som remiss erhållit rubricerad promemoria. KB:s svar anges nedan under 3.

2. Vad är KB/Uppdrag

Enligt KB:s instruktion (Förordning (2008:1421) med instruktion för Kungl. biblioteket, är (1§) KB Sveriges nationalbibliotek och ska främja den svenska forskningens kvalitet och en demokratisk samhällsutveckling genom att tillhandahålla källmaterial och en effektiv forskningsinfrastruktur. Härvid ska (2 §) myndigheten samla in, beskriva, bevara och tillhandahålla fysiskt och digitalt material som behövs för att fullgöra myndighetens uppgifter.

Som framgår av KB:s instruktion görs ingen åtskillnad mellan olika slag av källmaterial. Uppdraget omfattar således såväl fysiska som digitala källor, d.v.s. dokument som samlats in på grundval av Lag (1993:1392) om pliktexemplar av dokument, Lag (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material (E-plikt), hemsidor som samlas

in enlighet med Förordning (2002:287) om behandling av personuppgifter i Kungl. bibliotekets digitala kulturarvsprojekt (Kultarw3) samt donationer. Instruktionen gör heller inte någon åtskillnad mellan fysiska dokumenten av olika skäl har digitaliserats och därefter tillhandahålls i elektroniskt format eller dokument som till sitt ursprung är elektroniska.

Av instruktionen framgår vidare att KB (3 §) ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet i enlighet med 18 § bibliotekslagen (2013:801) samt att myndigheten ska tillhandahålla informationssystem och verka för utveckling och samordning av digitala tjänster inom det allmänna biblioteksväsendet.

Regeringen måste därför ta i beaktande att KB:s nu gällande instruktion skiljer sig väsentligt från den lydelse instruktionen hade vid tidpunkten för promemorians avfattande. I KB:s nuvarande instruktion tas det ett samlat grepp på all verksamhet som bedrivs på KB och instruktionen inkluderar all verksamhet t.ex. E-plikt och Kultarw3, vilka verksamheter inte omtalades i KB:s äldre instruktion. I motsvarande mån måste de författningsförslag som lämnas ta ett samlat grepp på personuppgifter som behandlas i KB:s verksamhet i syfte att ge KB rättsligt stöd för behandling av personuppgifter i dess verksamhet såsom den utformats i enlighet med nu gällande instruktion.

3. Yttrande över promemorian Personuppgiftsbehandling i forskningsbibliotekens verksamhet

I det följande besvarar KB remissen i tillämpliga delar och utgår i sitt svar från de rubriker som anges i rubricerad promemoria.

2. Vårt uppdrag och arbete

2.1 Kungliga biblioteket

Utredningen redogör för KB:s uppdrag och hänvisar bl.a. till KB:s instruktion som efter det att promemorian lämnades till regeringen har ändrats i väsentlig mån. Detta förhållande har påtalats ovan. Utredningens slutsatser om det rättsliga stöd som finns för KB att behandla personuppgifter och känsliga personuppgifter i sin verksamhet baseras således på KB:s gamla instruktion som i mångt och mycket var obsolet och därför inte gav en rättvisande bild av KB:s uppdrag såsom det de facto har utvecklats under en längre tid. Därför är de förslag som

utredningen presenterar om rättsligt stöd för behandling av personuppgifter i KB:s verksamhet inte adekvata.

I KB:s instruktion står det numera om myndighetens uppgifter:

Uppgifter

1 § Kungl. biblioteket är Sveriges nationalbibliotek och ska främja den svenska forskningens kvalitet och en demokratisk samhällsutveckling genom att tillhandahålla källmaterial och en effektiv forskningsinfrastruktur. Förordning (2018:15).

2 § Myndigheten ska samla in, beskriva, bevara och tillhandahålla fysiskt och digitalt material som behövs för att fullgöra myndighetens uppgifter. Förordning (2018:15).

Härvid görs ingen åtskillnad mellan olika slag av källmaterial. Uppdraget omfattar således samtliga digitala källor, d.v.s. dokument som samlats in på grundval av plikt eller donationer och därefter digitaliserats, E-plikt och Kulturarw3.

Att utredningen har haft att utgå ifrån det uppdrag som KB hade enligt dess äldre instruktion är rimligt men det innebär att det i promemorian saknas förslag på förordning om dataskydd för KB:s nuvarande uppdrag som till sin ordalydelse är mer omfattande än det tidigare uppdraget. Utredningen gör emellertid en sådan åtskillnad, vilket har sin orsak i att den äldre instruktionen inte hänvisade till exempelvis Kulturarw3 och E-plikten och ett tillhandahållande av E-plikt material.

Att KB enligt sin nya instruktion har i uppdrag att ska samla in, beskriva, bevara och tillhandahålla fysiskt och digitalt material som behövs för att fullgöra myndighetens uppgifter innebär att KB även ska tillhandahålla det digitala material som KB samlat in med stöd av E-plikt, Kulturarw3 och donationer. Av detta skäl måste ett förslag för förordning beakta att det finns ett rättsligt stöd för allmänintresse, viktigt allmänintresse och arkivändamål av allmänt intresse i KB:s nuvarande instruktion som omfattar alla delar av den verksamhet som KB bedriver t.ex. E-plikt.

I förslag på författningar gör utredningen åtskillnad mellan elektroniska dokument som samlats in genom Kulturarw3 och på grundval E-plikt samt fysiska dokument som digitaliserats. En sådan åtskillnad är inte relevant m.h.t. KB:s nuvarande uppdrag.

KB:s verksamhet är av allmänt intresse och det är av vikt att en ändamålsenlig personuppgiftsbehandling kan utföras i verksamheten även fortsättningsvis när dataskyddsförordningen ska tillämpas.

3.6 Biblioteksverksamhet och arkivändamål av allmänt intresse
KB är av uppfattningen att Dataskyddsförordningens särreglering för arkivändamål av allmänt intresse är tillämplig all verksamhet såsom den beskrivs i KB:s instruktion t.ex. Kulturarw3 och E-plikt.

4.5 Digitalisering av analoga samlingar och publicering av dessa på internet

KB är av uppfattningen att de personuppgifter som finns i myndighetens samlingar av fysiskt källmaterial som digitaliserats och tillgängliggörs på internet t.ex. dagstidningar är av samma karaktär som de personuppgifter som återfinns på de internetsidor KB samlar in i sin Kulturarw3 verksamhet och i de dokument som levereras till KB enligt E-plikten och i viss omfattning genom donationer – de sistnämnda sprids genom donationen till KB.

De förslag på skyddsåtgärder som utredningen lämnar med avseende på digitalisering och tillgängliggörande på internet borde därför ändras till att avse de ovan omtalade samlingarna, d.v.s. KB:s digitala samling i sin helhet med undantag för sådant material som inte har spridits till allmänheten vid publicering på internet, på grundval av TF och YGL eller genom ett samtycke från personen i fråga i samband med en donation till KB. I sistnämnda fall är de dokument som primärt aktualiseras dokument som donerats till KB utan att samtycke har lämnats av personen som omtalas. Emellertid måste KB äga rätt att bevara sådana dokument t.ex. genom bevarandedigitalisering och bevarande av digitala dokument utan några andra restriktioner än att det sker uteslutande i syfte att bevara källmaterialet. Vidare måste forskning kunna ske på sådant material.

För ett tillgängliggörande av sådant material förordar KB bör den lösning som utredningen föreslår för TDM enligt sitt förslag till förordning om personuppgiftsbehandling i forskningsbibliotekens verksamhet § 11 sista stycket.

I utredningens förslag till förslag till förordning om personuppgiftsbehandling i forskningsbibliotekens verksamhet § 12 om undantag från den registrerades rättigheter anges att undantaget gäller enbart för personuppgifter som förekommer i sådant material hos forskningsbiblioteket, som har utlämnats till försäljning eller för

spridning på annat sätt (utgivits). Med detta förslag försvåras KB:s verksamhet avsevärt och kan i vissa fall omöjliggöras när KB t.ex. ska bevarandedigitalisera handskrifter och bevara donerat digitalt material som aldrig har utlämnats till försäljning eller spridning på annat sätt, såvida inte det görs ett förtydligande att donationen i sig utgör en ”spridning på annat sätt.” eller undantas uttryckligen för bevarandesyfte.

Oaktat de invändningar som anförts ovan ställer sig KB mycket positiv till förslaget, men noterar att sedan promemorian lämnades in till regeringen har regeringen givit KB ett uppdrag som är vidare än det som utredningen hade att beakta. Det innebär att promemorian inte har tagit ställning till KB:s nuvarande uppdrag och att förslag på skyddsåtgärder inte har lämnats vilket kan få som konsekvens att KB står utan rättslig grund (skyddsåtgärder) om inte regeringen utreder vilka förslag på förordning som KB:s nuvarande uppdrag kräver.

4.6 Digitala fjärlån

Härvid hänvisas till vad KB anført under 4.5.

4.7 Digitalisering på användares begäran (on-demand-digitalisering)

Härvid hänvisas till vad KB anført under 4.5

4.10 Text- och datautvinning

Härvid hänvisas till vad KB anført under 4.5 med följande tillägg. TDM ska vara möjligt att utföra på hela KB:s samling av digitala dokument även för det fall personuppgifter förekommer i sådant material hos forskningsbiblioteket, som inte har utlämnats till försäljning eller för spridning på annat sätt (utgivits). I annat fall skulle det uppstå ett forskningsförbud.

En reglering av TDM måste tydliggöras på så sätt att det framgår att personuppgifter får behandlas vid TDM oavsett hur dokumenten har samlats in och om källmaterialet har utlämnats till försäljning eller för spridning på annat sätt (utgivits).

För det fall TDM ska ske med avseende på personuppgifter och under förutsättning av tillstånd från etisk forskningsnämnd är det väsentligt att samtliga digitala dokument i KB:s databas med källmaterial får nyttjas

National Library
of Sweden

för TDM. Att en etisk forskningsnämnd prövar behandling är en adekvat lösning på frågan om skyddsåtgärd.

I promemorian står det att ”Att utvinna ny kunskap ur befintliga samlingar bör enligt vår bedömning ses som en arbetsuppgift av allmänt intresse.” Att hänvisa till befintliga samlingar skapar osäkerhet med vad som åsyftas. Det kan inte vara rimligt att utesluta TDM på tillkommande dokument i KB:s samlingar.

I utredningen står det vidare att för vissa typer av text- och datautvinning, särskilt sådana som använder sig av tekniker för maskininlärning, är en viktig del av denna inlärningsprocess att träna upp modeller för exempelvis klassificering av data. Beroende på parametrarna och det informationsunderlag som modellen tränas på kan det vara svårt även för systemets konstruktörer att avgöra om modellen identifierar eller på annat sätt särskilt hanterar känsliga personuppgifter som en del av sin klassificering. Att det kan vara svårt att veta om känsliga uppgifter förekommer i modellen påverkar dock inte utredningens föreslagna begränsning, eftersom det särskilda integritetsintrånget uppstår redan när uppgifterna förekommer i modellen. Om det med en viss text- och datautvinningsteknik inte framgår hur ett system utför sin klassificering, ens för systemets ansvariga, är detta i sig en omständighet som påkallar extra försiktighet.

KB måste för att kunna fungera som bibliotek ordna sina samlingar och göra dessa begripliga för alla och envar. Om inte KB kan anförtros möjligheten att genom TDM göra samlingen begriplig förlorar forskarna och allmänheten möjligheten att ta del av väsentlig information. Detta eftersom det är omöjligt att genom manuellt arbete läsa igenom samtliga dokument. Traditionellt har erfarna bibliotekarier med stor kunskap om samlingarna väglett forskare och allmänhet i deras arbete med att finna relevant källmaterial. I takt med ökat inflöde av digitala dokument (E-plikt/Kulturarw3/digitalisering av analogt material) ökar behovet av att KB ska kunna nyttja TDM i syfte att vägleda forskare och allmänhet när dessa söker efter källmaterial.

Härvid föreslår KB att det får ett särskilt undantag m.h.t. den särskilda funktion biblioteket har som nationalbibliotek med bl.a. E-plikt och annan insamling som förutsätter att KB kan beskriva samlingen – vilket det står i KBs instruktion att KB ska göra.

I viss utsträckning kan forskning förutsätta behandling av känsliga uppgifter om enskilda individer och text- och datautvinning kan vara

det enda sättet att utvinna dessa uppgifter. Utredningen föreslår därför, som ett undantag från ovanstående, att biblioteken ska få utvinna eller i övrigt processa känsliga personuppgifter om det görs inom ramen för ett etikgodkänt forskningsprojekt. Det rör alltså situationer där ett forskningsprojekt vänder sig till biblioteket med en förfrågan om att få en viss text- eller datautvinning utförd på digitalt material i bibliotekets samlingar.

Biblioteken kommer i dessa fall att ha ett självständigt personuppgiftsansvar för sin del av behandlingen. Den föreslagna regleringen gör det möjligt för biblioteken att med hänsyn till att behandlingen är nödvändig för forskningsändamål i enlighet med artikel 9.2 j utvinna sådana uppgifter och även lämna ut dem till forskningsprojektet.

I detta sammanhang måste det understrykas att i likhet med all annan forskning ska resultatet inkorporeras i forskningsbiblioteket (KB). Det innebär att de data som utvinns och som ska bevaras för att möjliggöra för forskare att kritiskt granska forskningen t.ex. som opponent vid en disputation, betygsnämnd, förebygga forskningsfusk, men även en insyn genom journalistiken. Vidare är givetvis möjligheten att utföra ny forskning helt beroende av att KB bevarar den data som har utvunnits. Detta förhållande är en given utgångspunkt och återfinns t.ex. i förslag till EU direktiv på den digitala inre marknaden i § 3 (förslag till DSM direktiv). Det slag av access till data som KB anför ovan har utredningen inte beaktat. Det finns i promemorian inte några förslag på författning som möjliggör en granskning av data i de syften som redogörs för ovan. Detta är en väsentlig brist i förslaget, t.ex. hur journalister ska få möjlighet att granska forskningen – detta har utredningen inte behandlat trots att KB har påtalat behovet därav.

5. Personuppgiftsbehandling särskilt i Kungliga bibliotekets verksamhet

5.1 Inledning och relevanta författningar

Härvid hänvisas till vad KB anført under 4.5

5.4 Svenska samlingens digitala del (e-plikt)

Härvid hänvisas till vad KB anført under 4.5

5.6 De audiovisuella samlingarna

Härvid hänvisas till vad KB anfört under 4.5

5.7 Kulturarw3

Härvid hänvisas till vad KB anfört under 4.5

4. Slutsatser

Tack vare ny teknik ökar forskningens behov av snabb och enkel tillgång till digitala och fysiska vetenskapliga resurser. Regeringen har som målsättning att högskolan ska finnas i hela landet och bibliotekslagen betonar att bibliotek ska vara tillgängliga för alla. KB:s samlingar måste därför på sikt bli tillgängliga på fler platser i landet, inte bara i KB:s lokaler. Det är redan ett faktum att materialet är inlåst på KB istället för att komma forskningen till nytta.

Tack vare den tekniska utvecklingen kan genom s.k. Text and Data Mining (TDM) data analyseras och slutsatser dras på ett sätt som tidigare inte var möjligt. Det är avgörande för vår möjlighet att dra fördel av den fulla potentialen av den nya tekniken att dataskyddsförordningen och kompletterande nationell lagstiftning håller jämna steg med tekniken och i synnerhet inom forskningen.

E-plikten bär i sig med sig en oerhörd stor potential till forskning inom samtliga vetenskapliga discipliner. KB är genom E-plikten en nationell resurs för alla vetenskaper men även samhällsplanering. En digitalisering av svensk förvaltning är i sin begynnelse och den fulla potentialen kan vi knappast föreställa oss. Vad vi vet är att det är endast genom att skapa förutsättningar för ett digitalt nationellt bibliotek som understöds med den senaste tekniska utvecklingen samt adekvat lagstiftning om dataskydd som vi kan uppnå digitaliseringens fulla potential.

KB menar att det i sammanhanget finns starka och brådskande skäl att se över befintliga inlåsnings effekter som utvecklingshinder för svensk forskning, men även för allmänhetens informationstillgång. En ojämlig tillgång till digitala vetenskapliga resurser får stor påverkan på möjligheten att studera och forska, på studie- och forskningsresultaten och på kvaliteten i rapporter och utredningar som görs inom högskola och offentlig förvaltning.

Utredningens slutsatser om det rättsliga stöd som finns för KB att behandla personuppgifter och känsliga personuppgifter i sin verksamhet (avsnitt 2.1 i promemorian) baseras på KB:s gamla instruktion som i mångt och mycket var obsolet därför inte gav en rättvisande bild av KBs uppdrag som det de facto har utförts under en längre tid. Därför är de förslag som utredningen presenterar inte adekvata. Hur KB: omfattande samlingar av data ska kunna användas i offentlig förvaltning t.ex. utredningsväsendet och samhällsplanering framgår inte.

Att utredningen har fokuserat på det uppdrag som KB hade enligt dess äldre instruktion innebär att det i PM saknas förslag på förordning om dataskydd för KBs nuvarande uppdrag som till sin ordalydelse är mer omfattande än det tidigare men som i allt väsentligt reflekterar det uppdrag som KB haft under en längre tid.

Att KB enligt sin nya instruktion har i uppdrag att ska samla in, beskriva, bevara och tillhandahålla fysiskt och digitalt material som behövs för att fullgöra myndighetens uppgifter innebär att KB även ska tillhandahålla det digitala material som KB samlat in med stöd av lag om elektroniskt leveransplikt och insamling av internet. Av detta skäl måste ett förslag för förordning beakta att det finns ett rättsligt stöd för allmänintresse, viktigt allmänintresse och arkivändamål av allmänt intresse i KBs nuvarande instruktion som omfattar alla delar av den verksamhet som KB bedriver.

Att utredningen (10§) avgränsar KBs möjlighet att behandla känsliga personuppgifter och personuppgifter om lagöverträdelse till sådant material, som har utlämnats till försäljning eller för spridning på annat sätt (utgivits), innebär att den del av KBs samling av många fall unika dokument som har digitaliserats eller är digitala från början inte får behandlas.

Konsekvensen av 10 § är att KB inte har laglig möjlighet att bevarandigitalisera – vilket ingår i dess uppdrag – dokument som finns i dess samlingar men som inte har utlämnats till försäljning eller för spridning på annat sätt (utgivits).

Eftersom de dokument som nu åsyftas och som undantas från KBs möjlighet att behandla känsliga personuppgifter är i många fall unikt material som är av väsentlig betydelse för kulturarvet och forskningen och möjligheten att tillgodose behovet av information eller som det står i KBs nuvarande uppdrag - att ”främja den svenska forskningen

kvalitet och en demokratisk samhällsutveckling genom att tillhandahålla källmaterial och en effektiv forskningsinfrastruktur.” Detta uppdrag omöjliggörs genom att KB inte äger rätt att behandla känsliga personuppgifter i dokument som inte har utlämnats till försäljning eller för spridning på annat sätt (utgivits).

I den föreslagna § 12 finns samma avgränsning (arkivundantag) vilket omöjliggör för KB att fullgöra sitt uppdrag såvitt avser de delar av samlingarna som inte har utlämnats till försäljning eller för spridning på annat sätt (utgivits). Innebörden av detta är, oaktat att KB inte äger rätt att behandla känsliga personuppgifter och personuppgifter om lagöverträdelse som finns i sådant material som inte har utlämnats till försäljning eller för spridning på annat sätt (utgivits), att den registrerades rätt rättigheter enligt artikel 15, 16, och 21 dataskyddsförordningen ska gälla när KB behandlar personuppgifter i helt unikt material såsom manuskript och brev. Det skulle få ödesdigra konsekvenser vilket skulle omöjliggöra KBs arbete med unika källor eller i vart fall försvåra det avsevärt till förfång för KBs uppdrag.

Det kan noteras att den reglering inklusive skyddsåtgärder som anges för Kulturarvsverksamheten i den föreslagna förordningen inte är adekvat givet KB:s uppdrag. Den avgränsning i den föreslagna § 10 till access uteslutande i KBs lokaler är inte tillfredställande för ett national- och forskningsbibliotek som i mångt och mycket har helt unika dokument. Att direktåtkomst får medges till uppgifter i kulturarvsverksamhetens databas bara via terminaler inom KB:s lokaler begränsar nyttan i väsentlig mån. Den balansering som ska göras mellan KBs uppdrag och skyddsintresset borde kunna lösas genom adekvata skyddsåtgärder motsvarande de som anges för digitalisering av dagstidningar och tillgängliggörande på internet.

Riksdagen har 2013 stiftat lag om upphovsrätt som ska möjliggöra distansöverföring av kulturarvsmaterial. För närvarande förhandlas (Trilog) ett EU direktiv om upphovsrätt på den inre marknaden som i allt väsentligt syftar till att ge gränsöverskridande access till bibliotekens samlingar för allmänheten. Den föreslagna förordningen om KB och Kulturarvsverksamhet undergräver den politiska viljan som riksdag och EU har givit uttryck för. I vart fall bär access på folkbibliotek, Riksarkivet, universitets och högskolebibliotek till uppgifter i kulturarvsverksamhetens databas kunna ges. Access på dessa institutioner bör därför ges rättsligt stöd för adekvat behandling (skyddsåtgärder) av personuppgifter. Men en vidare access på distans på olika plattformar t.ex. smartphones, laptops etc. borde i vart fall

möjliggöras enligt en differentierad access som skulle medge att forskare (doktorander och uppåt) och studenter på magister nivå erhöill möjlighet till access på distans oavsett teknisk plattform men baserat på en autenticitets kontroll av rätt behörighet m.h.t. status på forskare/student och tillhörighet t.ex. att denne disputerar vid ett universitet.

KB:s samling av fysiska dokument som ska digitaliseras och digitalt födda dokument är mycket omfattande – ca 11 000 000 audiovisuellt material, ca 200 000 000 dagstidningssidor (här tillkommer övrig press såsom veckopress, facktidskrifter m.m.) och ca 15 000 000 böcker. Dessutom finns det handskrifter, kartor och bilder samt det som benämns vardagstryck.

När så pass stora mängder dokument ska kunna studeras och beforskas utgör såsom utredningen konstaterar den digitala tekniken en nödvändig resurs för att göra det som varit utforskat begripligt. Men som ett första steg måste KB genom sin egen personal kunna vägleda forskare, studenter och allmänheten i fråga om vad som finns i dess samlingar. Härvid måste KBs personal kunna redogöra för i vilka dokument som en låntagare kan finna efterfrågad information. Det kan vara information som berör känsliga personuppgifter. KB:s personal kan inte med det förslag som lämnats i utredningen fullgöra den mest grundläggande uppgifter av alla m.h.t. dagens teknik – att redogöra för vilka dokument som kan vara av relevans för en låntagare eftersom det uppställs ett krav att ”forskningsbibliotek får endast behandla känsliga personuppgifter och personuppgifter om lagöverträdelse som finns i sådant material, som...har utlämnats till försäljning eller för spridning på annat sätt (utgivits),...”.

Dataskyddsutredningen föreslår en bestämmelse som tydliggör att personuppgifter får behandlas om det är nödvändigt för att den personuppgiftsansvarige ska kunna utföra en uppgift av allmänt intresse som följer av lag eller annan författning. Det gör det i KBs fall - se nu gällande instruktion som omfattar all den verksamhet som redogjorts för ovan men som inte i alla delar omfattas av promemorians förslag m.h.t. att den tidigare instruktionen var mer avgränsad och därför obsolet.

Huvudregeln att känsliga personuppgifter inte får behandlas återfinns i dataskyddsförordningen artikel 9.1. Undantag från förbudet avseende viktigt allmänt intresse finns i artikel 9.2 g. Av det undantaget framgår att känsliga personuppgifter får behandlas om behandlingen är

nödvändig med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätt eller nationell rätt. Sådan rätt måste även innehålla lämpliga och särskilda skyddsåtgärder.

Det uppdrag som givits till KB i dess nuvarande instruktion ger uttryck för ett allmänintresse, viktigt allmänt intresse och ett arkivändamål av allmänt intresse.

Säkerhetsåtgärder finns emellertid inte för alla delar av KBs nuvarande uppdrag och i promemorian finns heller inte förslag på sådana m.h.t. att utredningen hade att förhålla sig till den då gällande instruktionen som var mer avgränsad och obsolet.

Det förslag på regleringar av behandling av personuppgifter vid KB måste därför revideras i syfte att ge ett adekvat stöd för en behandling av personuppgifter och känsliga personuppgifter m.h.t. till det allmänintresse, viktigt allmänintresse och arkivändamål av allmänt intresse som ges uttryck för i KB:s nuvarande instruktion. Sker inte detta kan inte KB förfoga över de budgetmedel som riksdagen har beviljat KB i syfte att bedriva sin verksamhet i enlighet med det uppdrag myndigheten har fått av regeringen.

Regleringen av behandling av personuppgifter och känsliga personuppgifter måste för att regleringen inte ska bli obsolet i närtid utformas i enlighet med KBs instruktion. Att göra åtskillnad mellan olika slag av media och hur informationsinnehållet i media har spridits saknar relevans och ger upphov till betydande inlåsnings effekter vilket omöjliggör KB att fullgöra sitt uppdrag.

Det slags reglering av behandling av känsliga personuppgifter som föreslås i promemorian kommer t.o.m. omöjliggöra för KB:s egen personal (bibliotekarier) att bringa ordning i KB:s samlingar av dokument och göra samlingarna begripliga och därmed användbara i enlighet med det uppdrag KB har – ”främja den svenska forskningens kvalitet och en demokratisk samhällsutveckling genom att tillhandahålla källmaterial och en effektiv forskningsinfrastruktur.” Denna åsyftade reglering ska stå i proportion till det eftersträvade syftet, vara förenligt med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda skyddsåtgärder. Slutsatsen av denna bedömning kan vara att den nationella regleringen saknas eller inte uppfyller samtliga krav, främst kravet på lämpliga och särskilda skyddsåtgärder, och därför föranleder behov av kompletterande nationella regler. Eftersom promemorian i viss utsträckning inte har beaktat den verksamhet som KB bedrivit sedan

National Library
of Sweden

många år men som nuvarande instruktion täcker saknas i väsentlig mån adekvat nationell reglering om lämpliga och särskilda skyddsåtgärder. Vidare har utredningen inte gjort någon bedömning om KBs nuvarande uppdrag reglering står i proportion till det eftersträlvade syftet och om det är förenligt med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd. Av dessa skäl förutsätter en nationell reglering av dataskydd att promemorian kompletteras med reviderade förslag och/eller ytterligare förslag på förordningstext som täcker in KBs nuvarande uppdrag – allmänintresse, viktigt allmänintresse och arkivändamål av allmänintresse.

Såvitt avser den registrerades rättigheter kan följande anföras. Utöver de krav på behandlingen som framgår av artiklarna 6 och 9 i dataskyddsförordningen ställer även den registrerades rättigheter i kapitel III (framförallt artikel 12-21) krav på den personuppgiftsansvarige. Denne ska exempelvis ge den registrerade rätt till tillgång (vanligen benämnt registerutdrag), rätt till rättelse eller rätt att göra invändningar mot behandlingen. Flera av dessa rättigheter kan vara svåra eller omöjliga att efterleva inom biblioteksverksamhet när det rör uppgifter som förekommer i biblioteksmaterial. Det kan därför bli nödvändigt att ta ställning till i vilken utsträckning bestämmelserna om den registrerades rättigheter ska vara tillämpliga i en viss delverksamhet, vilket utrymme för undantag som eventuellt finns samt vilket utrymme för undantag som kan finnas med stöd av artiklarna 23 eller 89.3, samt vilken kompletterande nationell författningsreglering som utifrån detta kan behövas. Men viktiga och unika dokument omfattas inte av detta undantag m.h.t. att dessa dokument inte har undantag från den registrerades rättigheter (se förslag på § 12) 12 § Den registrerades rättigheter enligt artikel 15, 16, och 21 dataskyddsförordningen ska inte gälla när ett forskningsbibliotek behandlar personuppgifter för arkivändamål av allmänt intresse. Undantaget gäller enbart för personuppgifter som förekommer i sådant material hos forskningsbiblioteket, som har utlämnats till försäljning eller för spridning på annat sätt (utgivits).

Utredningen konstaterar att digitaliseringen i sig inte behöver fastställas som en självständig rättslig grund. Det är forskningsbibliotekens grundläggande uppgift att tillgängliggöra kunskap som måste vara tydligt och uttryckligt reglerad. I KBs fall är den uppgiften och att tillhandahålla KBs samling i sin helhet uttryckt i den nu gällande instruktionen, även dokument som spridits på nätverk och som levererats enligt e-plikt.

Att avancerad TDM endast får ske om forskningen har prövats av en etikprövningsnämnd är rimligt, men att resultatet av forskningen d.v.s. de data som utvunnits endast får användas av forskare går inte rimligen ihop med forskningens syfte att sprida kunskap. Traditionellt har resultatet av forskningen – avhandlingen – införlivats i KBs samling. D.v.s. över tiden en aggregerad mängd kunskap. Att resultatet av forskningen endast får tas del av andra forskare som fått etikprövning blir i förlängningen orimligt och riskerar bygga murar mot samhället i övrigt t.ex. journalister som i sin undersökande journalistik vill granska viss forskning. Det finns således ett etiskt problem och demokrati aspekt på att bygga murar mot samhället i övrigt.

5. Sammanfattning

I dagsläget är den rättsliga grunden för KB:s behandling av personuppgifter den s.k. missbruksregeln. Den nuvarande ordningen med missbruksregeln som rättslig grund för behandling av personuppgifter mönstrades ut 25 maj 2018.

Om inte KB ges rättsligt stöd för behandling av personuppgifter kommer det få mycket långtgående och skadliga konsekvenser för KB:s verksamhet.

Övergång från analoga fjärrlån till fjärraccess genom nätverk skulle innebära att budgetmedel som nu avsätts för fjärrlån skulle kunna frigöras för digital access. Den digitala tekniken och avtalslicenser ger möjligheter till forskning som hittills inte varit möjlig. Det innebär potentiellt en konkurrensfördel eftersom forskningen bedrivs i en internationell miljö och är högt konkurrensutsatt. Att det sker en nationell satsning på att de piloter som KB har initierat kan utvecklas till nationella och heltäckande tjänster är en förutsättning för att hävda forskningens konkurrenskraft inom KB:s ansvarsområden. Denna problematik har kommunicerats med utbildningsdepartementet bl.a. i samband med att KB gav in sitt underlag till forskningspropositionen. Det vore mycket olyckligt att det uppkommer en situation när upphovsrättsfrågorna finner sina lösningar samtidigt som materialet i KBs samlingar låses in för obestämd framtid p.g.a. att dataskyddsförordningen inte ger KB det rättsliga stöd som krävs för en behandling av personuppgifter. Den felande länken i detta sammanhang – möjligheten att länka samman KB med sina omfattande digitala samlingar med högre utbildning och forskning är av väsentlig betydelse för att forskningens infrastruktur överhuvudtaget ska fungera.

National Library
of Sweden

Men även när ovan angivna upphovsrättsliga förutsättningar är för handen kommer KB alltså inte kunna fungera som en relevant forskningsresurs, såvida inte KB ges rättsligt stöd att behandla personuppgifter. I nuläget har inget författningsförslag lämnats som avser KB:s samling och det uppdrag det har.

Detta kommer slå hårt mot forskningen och det finns uppenbar risk att forskare söker sig till andra länder vilka har en lagstiftning som är mer gynnsam t.ex. för TDM.

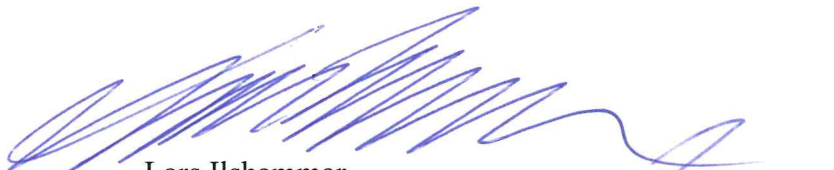
De fjärraccesspiloter som KB har initierat i Sverige och i EU med avseende på digitaliseringen av sina samlingar med stöd av avtalslicenser utgör det första steget i syfte att uppnå KB:s ”Vision 2025 och Målbild 2020 som bl.a. innefattar större tillgång till digitaliserat material. Det strategiska arbetet står och faller med att KB ges rätt att behandla personuppgifter i angivna syften.

I detta sammanhang är det viktigt att nämna att de frågor som KB lyfter fram i denna skrivelse även gör sig gällande för de myndigheter och institutioner som räknas till den s.k. ABM-sektorn, d.v.s. arkiv, bibliotek och museer.

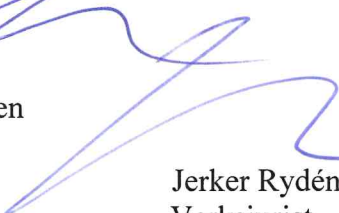
Det har funnits en avsikt hos regeringen att se över förutsättningarna för tillgängliggörandet av KB:s samlingar. De förslag på författningar som utredningen har föreslagit i promemorian som ska komplettera dataskyddslagen och EU:s förordning om dataskydd blir helt avgörande för regeringens målsättning att högskolan ska finnas i hela landet och bibliotekslagens grundval att bibliotek ska vara tillgängliga för alla ska uppnås. Detta förutsätter en nära dialog med KB.

KB hemställer därför att regeringen agerar skyndsamt och utreder förslag på författningar i enlighet med vad KB föreslår.

Detta beslut har fattats av biträdande riksbibliotekarie Lars Ilshammar efter föredragning av verksjuristen Jerker Rydén.

Lars Ilshammar
Biträdande riksbibliotekarien

Jerker Rydén
Verksjurist